

Lotta Björnström

FoRMA Doktrin - Erfarenheter från internationella militära operationer under det senaste decenniet

TOTALFÖRSVARETS FORSKNINGSINSTITUT

Försvarsanalys
172 90 Stockholm

FOI-R--1482--SE

December 2004

ISSN 1650-1942

Underlagsrapport

Lotta Björnström

FoRMA Doktrin - Erfarenheter från internationella militära operationer under det senaste decenniet

Utgivare Totalförsvarets Forskningsinstitut - FOI Försvarsanalys 172 90 Stockholm	Rapportnummer, ISRN FOI-R--1482--SE	Klassificering Underlagsrapport
	Forskningsområde 2. Operationsanalys, modellering och simulering	
	Månad, år December 2004	Projektnummer E1491
	Delområde 22 Metod och utredningsstöd	
	Delområde 2	
Författare/redaktör Lotta Bjömström	Projektledare Göran Kindvall	
	Godkänd av E. Anders Eriksson	
	Uppdragsgivare/kundbeteckning HKV, PerP	
	Tekniskt och/eller vetenskapligt ansvarig	
Rapportens titel FoRMA Doktrin - Erfarenheter från internationella militära operationer under det senaste decenniet		
Sammanfattning (högst 200 ord) <p>I rapporten presenteras en bred sammanställning och analys av de erfarenheter och slutsatser som i huvudsak USA, Storbritannien och Australien har redovisat från några av det senaste decenniets större militära operationer. Ett tydligt fokus ligger på den senaste Irak-operationen. Trots koalitionen totala övermakt och det faktum att man därför skall vara försiktig med att dra slutsatser enbart baserat på denna operation, har en hel del intressanta utvecklingstrender bekräftats och lärdomar har dragits som även är av stort intresse för Försvarmakten.</p> <p>Erfarenheter relaterade till expeditionssatser, koalitionsoperationer, asymmetriska konflikter i urban miljö och teknikutveckling analyseras. Den breda sammanställningen har kompletterats med mer detaljerad information där så bedömts intressant. Slutsatserna tar bl.a. upp "snabbinköpsprocess", strategiska transporter, doktrinär och teknisk interoperabilitet, "3-block-war", Militära operationer i urban terräng (MOUT) och digitalisering.</p>		
Nyckelord Erfarenheter, Irakkriget, doktrin		
Övriga bibliografiska uppgifter	Språk Svenska	
ISSN 1650-1942	Antal sidor: 34 s.	
Distribution enligt missiv	Pris: Enligt prislista	

Issuing organization FOI – Swedish Defence Research Agency Defence Analysis SE-172 90 Stockholm	Report number, ISRN FOI-R--1482--SE	Report type Base data report
	Programme Areas 2. Operational Research, Modelling and Simulation	
	Month year December 2004	Project no. E1491
	Subcategories 22 Operational Analysis and Support	
	Subcategories 2	
Author/s (editor/s) Lotta Bjömström	Project manager Göran Kindvall	
	Approved by E. Anders Eriksson	
	Sponsoring agency HKV, PerP	
	Scientifically and technically responsible	
Report title (In translation) FoRMA Doctrine - Lessons Learned from International Military Operations during the Last Decade		
Abstract (not more than 200 words) <p>The report presents an extensive compilation analysis of reflections and lessons learned that mainly the US, UK and Australia have presented related to some of the larger military operations during the last decade. The main focus is on Operation Iraqi Freedom. The superior strength of the coalition forces should make one careful about drawing too many conclusions based only on this operation. Nevertheless, there are several interesting trends that have been confirmed and a number of lessons learned that have been made, which are of great interest for the Swedish Armed Forces.</p> <p>Lessons learned related to expeditionary and coalitionary operations, asymmetric conflicts in an urban environment and technology development are analyzed. The extensive compilation is detailed in a number of areas of special interest. The conclusions highlights logistics, strategic lift, doctrinary and technological interoperability, "3-block-war", MOUT and digitisation.</p>		
Keywords Lessons learned, Iraq war, doctrine		
Further bibliographic information	Language Swedish	
ISSN 1650-1942	Pages 34 p.	
	Price acc. to pricelist	

Sammanfattning

En av de starkaste drivkrafterna till doktrinutveckling är erfarenheter inhämtade under faktiska konflikter. Och har man begränsat med egna erfarenheter som Sverige är det bästa att lära av andra. Dock måste man ta hänsyn till sin egenart och vara medveten om den kontext som operationer genomförts i.

I rapporten presenteras en bred sammanställning och analys av de erfarenheter och slutsatser som i huvudsak USA, Storbritannien och Australien har redovisat från några av det senaste decenniets större militära operationer. En tydlig fokus ligger på den senaste Irak-operationen. För trots koalitionen totala övermakt och det faktum att man därför skall vara försiktig med att dra slutsatser enbart baserat på denna operation, har en hel del intressanta utvecklingstrender bekräftats och lärdomar dragits som även är av stort intresse för Sveriges försvar.

Försvarsmaktens ökade fokus på internationella insatser gör att flera av de generella trenderna som har blivit än mer tydliga under de senaste årens större militära operationer är högst relevanta. Operationerna har en utpräglad expeditivkaraktär och de genomförs ofta långt hemifrån i områden med ovant klimat och annan kultur; Operationerna genomförs av koalitioner ledda av FN, NATO, EU eller en resursstark ”lead nation” där deltagande nationer förväntas kunna samverka med övriga aktörer; Operationerna hanterar komplexa konflikter som tenderar att hålla sig i kustzoner och den urbana miljö där människor bor och lever; Operationerna gäller ofta konflikter med en tydlig asymmetrisk karaktär inte minst vad gäller tekniska resurser. Allt detta är tydliga trender som styr vilka erfarenhetsområden som bedöms som mest relevanta från svensk synvinkel.

Expeditivkaraktären ställer stora krav på snabbhet och ökad flexibilitet vad gäller möjliga verksamhetsområden. I framtiden måste även vi kunna få fram missionspecifik utrustning betydligt smidigare och snabbare än idag samt ha tillgång till kapacitet för strategiska transporter. För att uppnå detta bör Sverige så snart som möjligt utveckla och införa en ”snabbupphandlingsprocess” med samma syfte som britternas UOR-process. De utredningar som pågår kring svenska lösningar för strategisk transportförmåga, t.ex. medlemskap i SALIS, bör fortsätta.

Samverkan i någon form av koalition kommer med största sannolikhet vara genomgående för alla svenska internationella insatser i en överskådlig framtid. Erfarenheterna visar tydligt att koalitionsoperationer ställer stora krav på förmåga till doktrinär, arbetsprocessmässig såväl som teknisk interoperabilitet. Oavsett vilken av dessa som väger tyngst visar erfarenheterna att doktrinär och arbetsprocessmässig interoperabilitet – centralt här är mänskliga relationer, tillit och lojalitet – inte kan ordnas under en oftast tidspressad mobiliseringsfas inför en insats. Det är något som utvecklas och upprätthålls genom kontinuerligt, långsiktigt och metodiskt arbete med personalutbyte, samverkansofficerare och gemensamma övningar. Det är alltså viktigt för Sverige att satsa resurser på den här typen av aktiviteter.

Ytterligare en trend som har blivit tydligare under de senaste åren är att militära operationer oftast spänner över flera nivåer på konfliktskalan och utspelar sig helt eller delvis i en urban miljö. Detta har medfört ett ökat fokus på ”force protection” och för den enskilde soldaten kan det innebära att han/hon ska kunna hantera hela spektrat från

humanitär hjälp och fredsbevarande verksamhet till fullskalig konflikt, s.k. ”3-block-war”¹. Detta är något som behöver täckas in i större utsträckning i både grundutbildning och missionsinriktad utbildning och personalförsörjningssystemet bör ha tydliga incitament så att så många som möjligt skaffar sig egen praktisk erfarenhet i utlandsmissioner. Operationer i urbana miljöer är komplexa och erfarenheterna visar tydligt på värdet av att ha förmågan att agera i allsidigt sammansatta stridsgrupper och ha tillgång till vapensystem med graderad verkan. Sverige bör fortsätta utvecklingen av allsidigt sammansatta stridsgrupper och deras efterföljare ”flexibelt sammansatta insatsstyrkor”.

Avslutningsvis är även erfarenheterna från digitalisering och krigföring i snabbt växlande tempo av stort intresse för Sverige. Det finns exempel på goda erfarenheter av nätverkslösningar för t.ex. igenkänning (Blue Force Tracking-system). Men RANDs utredningar har också visat att överträffad sensortäckning inte är en garanti för god lägesuppfattning då en minst lika viktig faktor som tekniken är god tillgång på resurser för analys och informationsspridning. Dessutom kompliceras det av att informationsbehovet skiljer mycket åt mellan olika nivåer. RAND identifierade en s.k. ”digital divide” under senaste Irakkriget då lägesuppfattningen var acceptabel på divisionsnivå och uppåt medan den på brigadnivå och neråt bitvis var riktigt dålig. För Sverige är det alltså viktigt att framgent säkerställa att utvecklingen av organisation och processer håller samma tempo som teknikutvecklingen och att man undviker en övertro på att ny teknik ensamt ska leverera stora steg i förmågeutvecklingen.

---

¹ Se avsnitt 3.2 för förklaring av begreppet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	4
1 Bakgrund och läsanvisning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Läsanvisning	7
2 Inledning	8
3 Genomgång av erfarenheter	10
3.1 Logistiska erfarenheter	10
3.2 Operativa erfarenheter	12
3.3 Sociala erfarenheter	16
3.4 Tekniska erfarenheter	18
3.5 Erfarenheter inom fyra fokusområden	20
3.5.1 Effektbaserade operationer (EBO)	20
3.5.2 Informationsoperationer (IO)	22
3.5.3 Koalitioner	24
3.5.4 Militära operationer i urban terräng (MOUT)	26
4 Slutsatser	29
4.1 Inledning	29
4.2 Lärdomar för Sverige	29
4.3 Avslutning	32
Bilaga 1 Referenslista	33

1 Bakgrund och läsanvisning

1.1 Bakgrund

Doktringruppen inom FoRMA har som syfte att:

- Studera den internationella utvecklingen inom doktrinområdet, sett mot bakgrund av Irakkriget (Operation Iraqi Freedom) och andra sentida konflikter.
- Studera vilka konsekvenser den internationella utvecklingen kan tänkas få för svenska förhållanden.
- Studera hur terroristhotet och därav ställda krav på förmåga till terroristbekämpning påverkar doktrinutvecklingen.

Denna rapport är en redovisning av de analyser som har gjorts av erfarenheter från samtida större internationella militära insatser och vad Sverige skulle kunna lära sig av dessa. Texten skrivs som underlag för Försvarmaktens PerP-studier. Syftet är att erbjuda läsaren en relativt bred sammanställning av ett flertal länders erfarenheter, kompletterat med mer djuplodande analyser inom områden som bedöms som speciellt intressanta för Sverige.

1.2 Läsanvisning

Mängden dokumenterade erfarenheter är stor och därför har en enkel modell med fyra huvudområden använts för att strukturera sammanställningen. Huvudområdena logistiska, operativa, sociala och tekniska erfarenheter redovisas i avsnitt 3.1-3.4.

Den breda erfarenhetssammanställningen har kompletterats med fyra fokusområden – effektbaserade operationer, informationsoperationer, koalitioner och militära operationer i urban terräng. Dessa redovisas var för sig avsnitt 3.5.

Avslutningsvis sammanfattas reflektioner och slutsatser kring de områden som bedöms som mest intressanta ur ett svenskt perspektiv i kapitel 4.

2 Inledning

Drivkrafterna bakom militär doktrinutveckling är många och komplexa. I Försvarens militärstrategiska doktrin anges de viktigaste drivkrafterna vara nationella intressen och politisk inriktning, resurstillgång, militärstrategiska förhållanden, militära hot och risker, samhällsutveckling, teknikutveckling, sociala och kulturella faktorer, samt erfarenheter från insatser, övningar och utveckling.

Erfarenheter inhämtade under faktiska konflikter eller i mer skyddad test- och övningsmiljö är naturligtvis en ovärderlig informationskälla. Doktrin är en färskvara som ska kunna användas här och nu – till skillnad från koncept, scenarier, visioner osv. som kan ligga årtionden fram i tiden – och därför är just de erfarenheter som har dragits i närtid extra viktiga. Ur utvecklingssynpunkt kan det dock vara värt att notera att det är nästa konflikt man ska hantera och inte den som just har passerat.

En annan viktig aspekt när man diskuterar erfarenheter är att göra en distinktion mellan de erfarenheter som har identifierats och de som man faktiskt har tagit till sig och som har resulterat i genomförda förändringar eller tillägg. Under en konferens² i början på sommaren var det flera representanter från det brittiska försvarsdepartementet som var mycket noga med att göra åtskillnad på begreppen ”lessons identified” och ”lessons learned”. En motsvarande svensk distinktion skulle kunna vara ”identifierade erfarenheter” och ”anammade erfarenheter”. Just begreppet ”lessons learned” används ofta och har också börjat leta sig in i den svenska vokabulären. Begreppet bör användas lite försiktigt då det ger en implicit positiv signal om att man har tagit till sig och lärt sig av erfarenheten. Ofta kan det dock vara så att man egentligen bara har observerat och registrerat erfarenheten men fortsätter att agera som man gjorde förr. Många av de erfarenheter som beskrivs i detta dokument är i första hand identifierade och analyserade för att om det bedöms som prioriterat implementeras i kommande doktriner och liknande. Just därför är det intressant för Försvarens makt att ta del av dem för att sedan kunna göra sin egen bedömning av vad som är värt att ta till sig och inkludera i vår egen framtida doktrinutveckling – det som i sann bemärkelse blir ”lessons learned”.

Informationsunderlaget som rapporten baseras på innefattar erfarenheter från USA, Storbritannien, Australien, Ryssland och Israel. Fokus ligger på den senaste operationen i Irak 2003, men det finns även erfarenheter från Kosovo-operationen 1999, Afghanistan-operationen 2001, strider på Västbanken och i Tjetjenien samt i vissa fall mindre referenser till Irakkriget 1991. Källmaterialet består i huvudsak av engelskspråkiga dokument som finns tillgängliga på Internet samt information och material som framkommit vid föreläsningar och diverse konferenser under året. Värt att understryka är att samtliga källor är öppna. För en komplett förteckning av använda källor hänvisas läsaren till bilaga 1. Mängden dokumenterade erfarenheter är stor och det är bara en delmängd som kan tas upp i den här rapporten. Urvalet har gjorts baserat på vad som lyfts fram som viktigt i källmaterialet, men också vad som bedöms vara särskilt intressant för Sverige.

För att orientera sig i den informationsflod som väller fram och behålla kopplingen till just doktrinutvecklingen har en enkel modell valts för att strukturera och kategorisera informationen om de erfarenheter som har identifierats. I seminarieutgåvan av kapitel 3

² Information Operations Europe 2004, 23-24 juni 2004, QinetiQ, Malvern, England

till *Militärteorins grunder*³ beskrivs Michael Howards teori om att en militär strategi (doktrin) präglas av fyra dimensioner – en logistisk, en operativ, en social och en teknisk. I korthet menar Howard att den logistiska dimensionen beskriver metoder för hur man ”upprättar, beväpnar, utrustar, förflyttar och underhåller väpnade styrkor i fält”, den operativa dimensionen behandlar truppers användning i strid, den sociala dimensionen i det militära tänkandet utgörs av de sociala krafter, opinioner och attityder hos människor, vars åtaganden och uppoffringar den logistiska förmågan ytterst är beroende av, och avslutningsvis så innefattar den tekniska dimensionen just den teknik som används.

I avsnitt 3.5 ”Erfarenheter inom fyra fokusområden” kommer dock Howards modell att frångås för att erfarenheterna inom fyra fokusområden – effektbaserade operationer, informationsoperationer, koalitioner och militära operationer i urban terräng – ska kunna analyseras mer på djupet. Områdena går delvis på tvären mot dimensionerna i Howards modell och helheten blir tydligare på det här sättet.

---

³ Widén, Jerker, och Jan Ångström (20 april 2004), FHS, Seminarieutgåva av kapitel 3 till *Militärteorins grunder* (arbetstitel)

3 Genomgång av erfarenheter

Detta avsnitt innehåller en bred sammanställning av erfarenheter från några av de större militära operationerna under det senaste decenniet kompletterat med en mer detaljerad analys inom några områden som bedömts som extra intressanta. Viktigt att understryka är att samtliga använda källor är öppna. De flesta erfarenheterna kommer från USA, Storbritannien och Australien och för analysens skull är det en stor fördel att kunna få erfarenheter från flera av deltagarna i gemensamma insatser. Av störst intresse för Sverige är egentligen erfarenheterna från Australien och Storbritannien. Detta med tanke på deras storlek och ambitioner, där rent storleksmässigt Australien är mest relevant, men kopplingen mellan Storbritannien och Sverige via EU är mer avgörande.

En tydlig fokus har legat på erfarenheter från den senaste Irak-operationen. Viktigt att komma ihåg när man analyserar erfarenheterna från den operationen är att missbedömningar från Saddams sida, låg stridsmoral hos majoriteten av irakiska trupper, låg kvalitet på ledarskap, doktrin och taktik, utbildning och materiel gjorde att den redan överlägsna koalitionen fick ännu mindre motstånd än väntat. Dr Walt Perry från RAND har lite cyniskt uttryckt att ”this is not a worthy enemy...”.⁴ Britterna uttrycker det något mer nyanserat när man konstaterar att man ska se till operationens kontext när man analyserar erfarenheterna. Enligt britterna var det primärt en amerikansk operation där det brittiska bidraget pusslades in där det bäst kunde komplettera och förstärka de amerikanska förmågorna. Koalitionen kunde välja att genomföra operationen vid den tidpunkten som passade dem bäst, samtidigt som de åtnjöt teknisk överlägsenhet på i princip alla områden. Dessutom var de irakiska trupperna kraftigt försvagade av det första Gulfkriget och de påföljande årens sanktioner och följaktligen misslyckades deras försök till en koordinerad motattack.⁵

Men med alla dessa brasklappar i åtanke kan man ändå konstatera att en analys av erfarenheterna bekräftar en hel del intressanta utvecklingstrender och att det finns gott om lärdomar som har stor relevans för Försvarmakten.

3.1 Logistiska erfarenheter

Den logistiska dimensionen beskriver enligt Howard metoder för hur man ”upprättar, beväpnar, utrustar, förflyttar och underhåller väpnade styrkor i fält”. I det följande avsnittet avhandlas erfarenheter av befintliga logistikprocesser, intrimning av resurser och anläggningar, britternas ”Urgent Operational Requirements process”, system för materielspårning, truppörflyttningförmåga, camp-koncept och tankar kring förberedelsetidsbehov när insatserna får en allt mer utpräglad expeditivkaraktär.

Smidiga processer samt intrimmade resurser och anläggningar för den personalhantering som behövs före, under och efter en insats är mycket viktiga. Redan under det förra Gulfkriget 1991 såg man i Storbritannien att det fanns behov av smidigare processer för mobilisering och demobilisering av reservister och sin s.k. ”Territorial Army”.⁶ Detta var något som senare framhölls i ”The Strategic Defence

⁴ Föreläsning ”Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace”, Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

⁵ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s3

⁶ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - First Reflections*, publ. juli 2003, s10

Review” (SDR) 1998⁷, men redan innan dess kunde man se ett direkt resultat i form av ett utbildnings- och mobiliseringscenter som öppnades i Chilwell, Nottingham 1999.⁸ Detta center har haft stor betydelse för arbetet med mobilisering och demobilisering av de brittiska styrkor som deltagit i det senaste Irakkriget. Speciellt centret men även de befintliga processerna bedöms ha fungerat bra.⁹

Flexibla och effektiva upphandlingsprocesser har blivit en viktigare del av logistiken i takt med att de militära insatserna allt oftare är av expeditivkaraktär. Den brittiska försvarsmakten har inrättat en speciell upphandlingsprocess, ”Urgent Operational Requirements (UOR) process”. Syftet är att kostnadseffektivt och snabbt kunna förse sina trupper med insatsspecifik utrustning som ej återfinns i den standardmateriel som lagerhålls, alternativt utrustning som behövs för att kunna samarbeta med aktuella koalitionsparter. T.ex. leasade Storbritannien ett ”Blue Force Tracking”-system¹⁰ av amerikanska försvaret inför det senaste Irakkriget då britterna själva ännu ej hade motsvarande utrustning. UOR-processen ska inte bara leverera utrustning utan också operativ förmåga, vilket medför att tid för integrering och övning ska inkluderas. Processen är relativt ny och testades på allvar först nu under det senaste Irakkriget. Erfarenheterna av hur den har fungerat är blandade. I många fall verkar processen ha fungerat väl, men de korta tidsramarna har ibland inneburit att personalen inte har hunnit öva med utrustningen varpå de i skarpt läge inte vågat lita på den alternativt inte kunnat utnyttja den fullt ut, t.ex. har detta gällt kommunikations- och informationssystem.¹¹

Även Australien har sett behovet av en strukturerad process för att snabbt kunna fylla operationsspecifika behov. En s.k. ”Rapid Acquisition Policy” håller på att arbetas fram baserat på erfarenheterna i de senaste operationerna.¹²

En viktig erfarenhet från tidigare operationer är behovet av **system för materieluppföljning** (både under transport till och i operationsområdet). Trots hög prioritet har brittiska försvaret ännu inte lyckats finna en lösning till rimlig kostnad. Inför Irakkriget köptes delar av ”the US Total Asset Visibility system” in via den tidigare beskrivna UOR-processen.¹³ Tyvärr blev även detta ett exempel på problemet med att snäva tidsramar gjorde att utrustningen inte kunde implementeras och utnyttjas fullt ut förrän i de senare faserna av operationen. Speciellt svårt har det varit att spåra och övervaka tillgången på materiel och kritiska reservdelar inom operationsområdet. Detta har lett till faktisk eller upplevd brist på viktig materiel såsom ammunition, NBC-utrustning och kroppsskydd.¹⁴

⁷ Storbritannien, Ministry of Defence, *The Strategic Defence Review*, publ. 1998 (<http://www.mod.uk/issues/sdr/index.htm>)

⁸ Storbritannien, Ministry of Defence, *Reserves are Ready for Action*, pressmeddelande, (http://moddev.dera.gov.uk/news/press/news_press_notice.asp?newsItem_id=395)

⁹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq – First Reflections*, publ. juli 2003, s10

¹⁰ Mer om detta system i stycke 3.4 Teknik

¹¹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s7

¹² Australien, Ministry of Defence, *The War in Iraq – ADF Operations in the Middle East in 2003*, publ. 23 feb 2004, s10

¹³ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s42

¹⁴ Storbritannien, House of Commons Defence Committee, *Lessons of Iraq: Government Response to the Committee’s Third Report of Session 2003-04*, publ. 8 juni 2004, s33

I korthet gör insatsernas expeditionskaraktär att **strategiska transporter** ("strategic lift") är fortsatt av central betydelse och britterna ser även ett behov att vidareutveckla olika typer av **camp-koncept** för att öka flexibiliteten.

Befintliga metoder för att beräkna **nödvändiga förberedelsestider** baseras i de flesta fall på grundmodellen med linjär övergång från fred, via en övergångsfas till det faktiska kriget med stridshandlingar. Erfarenheter från de senaste operationerna pekar på att denna modell kanske inte är den optimala för att hantera operationer av expeditionskaraktär med stora osäkerheter vad gäller NÄR, VAR, HUR och med VEM. "Sea Basing" är ett koncept under utveckling som har prövats för att öka flexibiliteten och minska den nödvändiga tiden i vissa förberedelsefaser. Enkelt uttryckt går "Joint Sea Base" ut på att i större utsträckning utnyttja havet för ledning och logistik. Konceptet är egentligen framåtsyftande och den här rapporten ska handla om erfarenheter, men man har under senaste Irakkriget delvis prövat konceptet. Turkiets nej till basering av amerikansk trupp har gett förespråkarna argument för att detta är ett viktigt område att utveckla om USA ska kunna behålla sin maktposition.¹⁵ Det fick också konsekvensen att man redan nu tvingades hitta lösningar där insatser i norra Irak försörjdes från fartyg i Medelhavet.¹⁶

3.2 Operativa erfarenheter

Den operativa dimensionen behandlar enligt Howard trupperns användning i strid. Erfarenheterna av detta från de senaste årens operationer är många och relativt varierade. Under kriget i Kosovo användes i princip uteslutande flygstyrkor och i de senare operationerna har balansen mellan olika typer av militära förband varierat samtidigt som trenden mot en allt djupare samverkan förbandstyper emellan varit uppenbar. I avsnittet kommer erfarenheterna av flexibla styrkor, samverkan, underrättelser, lägesuppfattning, "force protection" och inte minst mark-, sjö- och luftarenan att tas upp. Operativa erfarenheter som är mer direkt kopplade till effektbaserade operationer, informationsoperationer, koalitioner och militära operationer i urban terräng kommer att tas upp i avsnitt 3.5.

Flexibla styrkor av expeditionskaraktär verkar vara den gällande trenden för många av västvärldens försvarsmakter. Britterna tolkar sina erfarenheter från det senaste Irakkriget som att basen i den brittiska doktrinen – uppdragsstyrning, manöverkrigföring och utslagsgivande¹⁷ effekt – är riktig och att de brittiska styrkorna är på god väg att utveckla den expeditionsförmåga som beskrivs i SDR 1998.¹⁸ Karaktäristiken på de senaste årens operationer där gränsen mellan krig och fred inte alltid är lätt att se och konfliktnivån snabbt kan ändras fram och tillbaka, där fenomen som "3-block-war"¹⁹ inte är ovanliga och där utmaningen kanske inte ligger i att vinna kriget utan att vinna freden, ställer krav på mycket stor flexibilitet hos de trupper som deltar. Britterna konstaterade efter Kosovo-operationen att det är ett måste att utbilda de

¹⁵ Erwin, Sandra I. (januari 2004), *Military Bases at Sea: No Longer Unthinkable*, National Defence Magazine (http://www.nationaldefensemagazine.org/issues/2004/Jan/Military_Bases.htm)

¹⁶ Intervju med Chief of Naval Operations, Admiral Vern Clark och Commandant of Marine Corps, General Michael W. Hagee, s12, Naval Forces 5/2003

¹⁷ Översättning av det brittiska begreppet "decisive"

¹⁸ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s8

¹⁹ Termen "3-block-war" myntades av Gen. Charles Krulak, Marine Corps, för att beskriva scenarier där trupper parallellt eller inom en mycket kort tidsrymd var inblandade i ett spektrum av operationer, från humanitära insatser, via fredsbevarande och fredsframtvängande aktioner, till fullskalig strid – ev. inom ett så begränsat område som tre stadskvarter. (<http://www.cdi.org/friendlyversion/printversion.cfm?documentID=1835>)

väpnade trupperna inom samtliga vapenslag för de mest krävande konfliktsituationerna. En soldat utbildad och utrustad för strid kan agera effektivt i en fredsbevarande insats (ev. med mindre kompletterande förmågor), men en soldat enbart utbildad för fredsbevarande insatser är inte förberedd om situationen skulle förändras och insatsen gå över i fredsframtvängande.²⁰

Samverkan mellan försvarsgrenar är ett annat honnörsord. Det finns exempel där det nästan har gått lite för långt. Den stora fokusen på samverkan i doktriner under 1990-talet gjorde att det inför Kosovo-operationen bitvis saknades rutiner för en endimensionell flygoperation, t.ex. fanns inte rutiner för hur attackhelikoptrar skulle användas utan markförband. Vidare lät man bli att utnämna en markföreträdare i ledningen (i utformningen av ”joint-ledningen” ingår detta), vilket skapade problem under operationen då det bl.a. saknades markkompetens vid målval och –prioritering.²¹

Denna brist verkar vara korrigerad till det senaste Irakkriget. Nu pratas det återigen om olika typer av samverkan som behöver förbättras. Enligt John Gordon²² visade operationen i Afghanistan att ett närmare samarbete mellan specialstyrkor och konventionella förband behövs. Britterna tolkar framgångarna för de snabba, utslagsgivande operationerna i Irak som ett resultat av den effekt man får av att kombinera lätta specialförband, bepansrade mobila enheter och koordinerat flygstöd. Dock säger man att det fortfarande finns brister i befintliga doktriner på operativ och taktisk nivå, t.ex. för mark-/luftsamverkan, då det inte framgår hur man ska hantera de nya kraven som ställs av de snabba, tidskritiska, nätverksbaserade operationerna.²³

Inom **markarenan** handlar erfarenheterna mycket om vissa vapensystem, skydd för de egna trupperna samt hur de lätta trupperna har fungerat i kombination med andra delar.

Under Irakkrigets rådande ROE samt kravet på minsta möjliga ”collateral damage” och med en begränsad tillgång till olika vapensystem med graderad precisionsinsats kom britterna att använda stridsvagnar mer flitigt än vad skälva stridssituationen sett mot hotnivå krävde. Britterna säger sig ha goda erfarenheter av sina tunga pansarfordon, såsom Challenger 2, Warrior och AS90.²⁴ Amerikanska försök med att mixa tunga och lätta fordon upplevdes som mindre lyckade och man valde att återgå till en mer traditionell uppdelning av uppdrag så att tunga fordon användes för att bekämpa irakiska fordon och bunkrar medan lätta fordon användes i det efterföljande skedet för att utföra en mer noggrann upprepning.²⁵ Både RAND och 5. Armékåren är eniga om att erfarenheterna visar betydelsen av stridsvagnar vid strid i urban terräng. Stridsvagnar kunde sättas in i första vågen för att förstöra fientliga befästningar och ta sig förbi hinder och deras höga skyddsgrad kunde kompensera för bristfällig lägesuppfattning i

²⁰ Storbritannien, Ministry of Defence, *Kosovo: Lessons from the crisis*, publ. 20040223, kap6

²¹ Nardulli, Bruce R., Walter L. Perry, Bruce Pirmie, John Gordon IV och John G. McGinn (2002), *Disjointed War: Military Operations in Kosovo, 1999*, s xv, RAND (<http://www.rand.org/publications/MR/MR1406/index.html>)

²² Föreläsning ”US Experiences of the Afghanistan”, Dr John Gordon, RAND, på FOI 20031211

²³ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s9

²⁴ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s21

²⁵ OH-presentation förmedlad av RAND, Wallace Brief, 5. Armékåren – *The Road to “Victory!” in Operation Iraqi Freedom*

en fientlig miljö. RAND drar slutsatsen att armén även fortsättningsvis kommer att behöva hela spektrat från lätta till tunga förband.²⁶

Irakoperationen har bekräftat värdet av direkt och indirekt tung eld som stöd till lättare förband. RAND understryker också att artilleri var vitalt för förmågan att besvara eld. Svarstiderna för artilleriunderstöd var väldigt korta, t.ex. skedde eldgivning oftast inom 2-3 minuter från anrop om eldunderstöd, medan flygets svarstider på 10-15 minuter var för långa för att kunna ge effektiv moteld. Slutsatsen blir att luftburen eldkraft inte kan ersätta artilleri utan att de båda kompletterar varandra.²⁷ Artilleriets betydelse lyfts också fram av Johan Hederstedt som en av de erfarenheter som Sverige kan ta till sig från Irakkriget.²⁸

Erfarenheterna av attackhelikoptrar är blandade från amerikansk sida. I en RAND-presentation²⁹ från 2004 konstateras att 5. Armékåren använde AH-64D för attacker på djupet med oacceptabla förluster som följd. I samma rapport lyfter man dock fram marinkårens användning av AH-1W för CAS och beväpnad spaning med större framgång även om detta också var förknippat med hög risk. I en i övrigt överdrivet positiv presentation om 5. Armékårens framgångsrika genomförande av sina uppgifter i Operation Iraqi Freedom (OIF) konstaterar de t.o.m. själva att det fanns vissa problem med deras Apache-operationer, t.ex. att det var svårt att avläsa ”hostile intent of a guy in a truck” när de flög stridsuppdrag och att helikoptrarna var sårbara för lätta vapen i urbana områden.³⁰ RAND rekommenderar först och främst amerikanska armén att ändra doktrinen för attackhelikoptrar så att den primära uppgiften blir ”close support” och att kraven för uppdrag på djupet sätts så att riskerna stannar på en acceptabel nivå. I övrigt rekommenderas armén lära av marinkårens användning av attackhelikoptrar.

Inom **sjöarenan** visade erfarenheterna på den betydelse som sjöstridskrafterna kan ha även i en landoperation. Britterna lyfter fram den strategiska betydelse som havet hade för användandet av stridskrafter, tidigt inträde i operationsområdet och kraftprojektion. Konkret handlar det om amfibietrupper, sjöbaserade helikoptrar, kryssningsmissiler, sjöbaserat eldunderstöd och logistik under Al Faw-operationen.³¹ Även australiensarna bedömer att sjöbaserat eldunderstöd var till stor nytta för marktrupperna.³²

Under Kosovo-operationen visade **flyget** på sin användbarhet som strategiskt instrument, men samtidigt blev det tydligt hur mycket effektiviteten minskar när försvarsgrenarna ej får samverka.³³ Kosovo-operationen visade vidare att Royal Air Force (RAF) inte klarade av precisionsbombning från hög höjd i dåligt väder.³⁴ Med

²⁶ Föreläsning “Operation Iraqi Freedom: Decisive War – Uncertain Peace”, Dr Walt Perry och John Gordon, RAND, på FHS 20041207

²⁷ Föreläsning “Operation Iraqi Freedom: Decisive War – Uncertain Peace”, Dr Walt Perry och John Gordon, RAND, på FHS 20041207

²⁸ Föreläsning, “Erfarenheter från Irak II”, Johan Hederstedt, fd ÖB, på FOI 20041020

²⁹ Föreläsning “Operation Iraqi Freedom: Decisive War – Uncertain Peace”, Dr Walt Perry och John Gordon, RAND, på FHS 20041207

³⁰ OH-presentation förmedlad av RAND, Wallace Brief, 5. Armékåren – *The Road to “Victory!” in Operation Iraqi Freedom*

³¹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s15

³² Australien, Ministry of Defence, *The War in Iraq – ADF Operations in the Middle East in 2003*, publ. 23 feb 2004, s19

³³ Lambeth, Benjamin S. (2001), *NATO'S Air War For Kosovo: A Strategic and Operational Assessment*, s xxiii, RAND (<http://www.rand.org/publications/MR/MR1365/>)

³⁴ Storbritannien, Ministry of Defence, *Kosovo: Lessons from the crisis*, publ. juni 2002, kapitel 7

tanke på klimatet i Irak är det svårt att säga något om hur den förmågan har utvecklats. Däremot visar USAs insatser i Afghanistan på nyttan med CAS och s.k. ”kill-box interdiction”³⁵.³⁶ Britterna konstaterar också att trots viss vana av MOUT från Nordirland saknar de ett koncept som preciserar användning av CAS i MOUT. Precisionsvapen med mindre sprängkraft skulle ha förbättrat de brittiska stadsstridsinsatserna under Irakkriget.³⁷

Marktruppernas stöd från luften bedöms att ha fungerat väl under Irakoperationen. Speciellt nämner man att en långtgående delegering av ansvar för målprioritering till brittiska befälhavare i operationsområdet ökade flexibiliteten och reaktionsförmågan.³⁸ Ett problemområde som identifierades var den befintliga planeringsprocessen för flyginsatser. Dess tidsindelning bygger på ett mer konventionellt krig mellan stridskrafter baserat på manöverkrigföring och konsekvensen blev att den inte hängde med i det aktuella stridstempot. Detta faktum i kombination med gällande ROE gjorde att nya metoder prövades och konceptet ”Time sensitive targeting” blev snabbt centralt. Från flygsidan efterlyser man nu mer samövning mellan luft- och marktrupper.³⁹ De amerikanska erfarenheterna av CAS var överlag mycket positiva. Svarstiderna kunde hållas på önskade nivåer, speciellt för s.k. ”push CAS”. Deras system med s.k. ”CAS stacks”⁴⁰ fungerade väl och det var relativt få fall av vådabekämpning. De problem man har identifierat gäller i första hand att det fanns för få ”terminal attack controllers” (TACs).⁴¹

”Fixed wing attack operations” – här såg man bra synergi mellan luft och mark och en väl fungerande CAS. Flyget kunde svara på CAS-behov inom 5-15 min om flygplanen befann sig i ”stack” (bana).⁴²

Enligt Johan Hederstedt⁴³ var det amerikanska spaningsflyget mindre framgångsrikt i att finna tidskritiska mål. Statistik visar att Global Hawk fann 55 % av dessa mål medan spaningsflyget endast fann 3-5 %.

Det konstateras att tempot och precisionen i operationen i Irakkriget till stor del var möjlig tack vare högkvalitativa **underrättelser**, men man lägger också till passusen att det är underrättelser som koalitionsdeltagarna har haft tio år på sig att samla in. Erfarenheterna är också att behovet av underrättelser har ökat i ett sådant tempo att i den typ av strider som vi har sett i Irak är det svårt att möta upp efterfrågan. Ytterligare krav är behovet av interoperabilitet med koalitionspartners.⁴⁴ Flera av de här frågorna tas upp mer utförligt i avsnitt 3.5.

³⁵ Kill-box är flygarjargong för den sektionen av stridszonen som tilldelas vid ett CAS-uppdrag.

³⁶ Föreläsning ”Operation Iraqi Freedom: Decisive War – Uncertain Peace”, Dr Walt Perry och John Gordon, RAND, på FHS 20041207

³⁷ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s27

³⁸ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s27

³⁹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s29

⁴⁰ ”Stacks” refererar till att CAS-operationerna utgår från en central punkt där CAS-flyg ligger i luften och väntar på uppdrag.

⁴¹ Föreläsning ”Operation Iraqi Freedom: Decisive War – Uncertain Peace”, Dr Walt Perry och John Gordon, RAND, på FHS 20041207

⁴² Föreläsning ”Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace”, Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

⁴³ Föreläsning, ”Erfarenheter från Irak II”, Johan Hederstedt, fd ÖB, på FOI 20041020

⁴⁴ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s10

De tekniska förutsättningarna, speciellt på amerikansk sida, för god **lägesuppfattning och informationsspridning** har aldrig varit bättre än under Irakkriget 2003. Men det visade sig att informationen genererad av en oöverträffad sensortäckning inte alltid resulterade i en god lägesuppfattning. Amerikaner pratar om en s.k. ”digital divide” där lägesuppfattningen var acceptabel på divisionsnivå och uppåt medan den på brigadnivå och neråt bitvis var riktigt dålig.⁴⁵ Problemen relaterade dels till spridningen av information men också till utformning och detaljningsnivå. Överföringen från högre till lägre nivå och omvänt har inte fungerat tillfredsställande. Dessutom ser informationsbehoven väldigt olika ut på de olika nivåerna och detta kan dagens system inte bemöta. Den aggregerade information och övergripande lägesbild som behövs på strategisk nivå har gått att få fram relativt väl, men på taktisk nivå saknade man ofta relevant detaljerad information precis då man behövde den. Informationsöverföring i de befintliga stödsystemen kräver bandbredd och väl fungerande anslutningar. Att kunna erhålla bra underrättelser under förflyttning var problematisk p.g.a. av brister i ASAS-systemet⁴⁶ och begränsad tillgång till bandbredd för överföring. Uppdateringar av underrättelseläget fick göras i operativa pauser och överföringarna var långsamma och informationen ofta för gammal.⁴⁷ Men det var inte bara tekniken som orsakade problem utan förmågan till analys och informationsspridning har visat sig vara en trång sektor.

”**Force protection**” är ett mycket högt prioriterat område i moderna stridsoperationer.⁴⁸ Tyvärr verkar man inte ha sett någon tydlig trend till lägre andelar vådabekämpning under det senaste Irakkriget. Australiensiska försvaret konstaterar att skydd av egen trupp kräver effektiv operativ planering och användandet av alla tillgängliga medel.⁴⁹ Erfarenheter kring tekniska aspekter av ”force protection” såsom kroppsskydd, utrustning för mörkerseende m.m. kommenteras närmare i 3.4 Tekniska erfarenheter, men värt att nämna redan här är att briterna överväger att låta både tyngre kroppsskydd och utrustning för mörkerseende ingå i basutrustningen för sina trupper.⁵⁰

Men det finns andra medel att ta till än tekniska och planeringsmässiga. T.ex. en form av CIMIC-projekt som brittiska försvaret med stor framgång prövade under Irakkriget. De delegerade ut budgetmedel till befäl i fält så att de efter eget omdöme kunde initiera ”lågbudgetprojekt” som genererade snabba och synliga infrastrukturförbättringar. Syftet var i huvudsak att skapa acceptans och förtroende hos lokalbefolkningen och därigenom öka skyddet för de egna trupperna.⁵¹

3.3 Sociala erfarenheter

Den sociala dimensionen i det militära tänkandet utgörs enligt Howard av de sociala krafter, opinioner och attityder hos människor, vars åtaganden och uppoffringar den logistiska förmågan ytterst är beroende av. Tyvärr tas erfarenheter inom det här området upp i mindre utsträckning än t.ex. operativa och tekniska. I det följande avsnittet

⁴⁵ Föreläsning ”Operation Iraqi Freedom: Decisive War – Uncertain Peace”, Dr Walt Perry och John Gordon, RAND, på FHS 20041207

⁴⁶ ASAS står för All Source Analysis System. För mer information se GlobalSecurity.org:s sida <http://www.globalsecurity.org/intell/systems/asas.htm>.

⁴⁷ Föreläsning ”Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace”, Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

⁴⁸ Kommenteras även i stycke 3.4 Teknik.

⁴⁹ Australien, Ministry of Defence, *The War in Iraq – ADF Operations in the Middle East in 2003*, publ. 23 feb 2004, s34

⁵⁰ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s21

⁵¹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s63

koncentreras resonemanget till tre områden – personalens trivsel och hälsa samt CIMIC. Erfarenheter kring media hör egentligen hemma i den sociala dimensionen men jag har valt att placera det i avsnittet om Informationsoperationer.

Personlig trivsel hos personalen är direkt kopplad till moralen. Britterna satsar på ”**välståndspaket**” bestående av fyra nyckelkomponenter – kommunikation, fritid/återhämtning, psykologi och familj. Bland åtgärder finns t.ex. fri e-post, Internetaccess, 20-min telefon/vecka osv. Paketet verkar ha uppskattats och fungerat bra för de flesta utom möjligtvis för de allra första trupperna på plats.⁵² Vikten av drägliga levnadsförhållanden, t.ex. luftkonditionering och bra mat, understryks också och detta säger sig britterna också ha lyckats med.⁵³

Ny teknik erbjuder moderna försvarsmakter en rad möjligheter att bemöta den enskilde soldatens behov av personlig kommunikation. Och möts inte behovet på ett tillfredsställande sätt händer det ofta att soldaten löser det med egen teknik och det kan i värsta fall resultera i t.ex. försämrad operationssäkerhet. Under senaste Irakkriget har man sett att mobiltrafiken har intensifierats märkbart inför kommande insatser. Troligtvis är det personal som tar chansen och ringer hem en extra gång, vilket är fullt förståeligt, men den här typen av kommunikationstrafik är relativt lätt att följa även för motståndaren som då kan få förvarning om att insatser är på gång. Utvecklingen med en ökad spridning av kameramobiler spär på problemen ytterligare.

Nära kopplat till välfståndspaket är olika former av **familjestöd**. Även här är britterna överlag nöjda med hur befintliga system har fungerat under det senaste Irakkriget. Vid en uppföljning framkom att det familjerna på hemmaplan efterfrågade mer av var regelbunden information om vad som händer på aktuell enhet samt hjälp att få kontakt med familjer i liknande situationer. Britternas erfarenhet är att familjestödet till reservpersonalens familjer är mer komplicerat då de inte är lika väl insatta i de militära strukturerna och därför har svårt att hitta eftersökt information och få svar på frågor.⁵⁴

Värdet av aktiviteter som faller under benämningen **CIMIC** är naturligtvis stor och listan på vad som gjorts kan göras lång. Några exempel på saker som har tagits upp bland dokumenterade erfarenheter är:

- processer och rutiner för att snabbt samarbeta med lokala myndigheter för att sprida information om farlig materiel (oexploderad ammunition m.m.) och uppstädning.⁵⁵
- militär personal deltog i arbetet med att bygga flyktingläger under Kosovooperationen.⁵⁶
- erfarenheten visar också att mer kan göras under en konflikt för att stärka länkarna mellan de militära och de humanitära organisationerna.⁵⁷

Det är också viktigt att komma ihåg att CIMIC-aktiviteter ofta har flera syften och det komplicerar uppföljningen av dem. Det brittiska exemplet med ”lågbudgetprojekt” som

⁵² Storbritannien, House of Commons Defence Committee, *Lessons of Iraq: Government Response to the Committee's Third Report of Session 2003-04*, publ. 8 juni 2004, s34

⁵³ Storbritannien, House of Commons Defence Committee, *Lessons of Iraq: Government Response to the Committee's Third Report of Session 2003-04*, publ. 8 juni 2004, s33

⁵⁴ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s49

⁵⁵ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq – First Reflections*, publ. juli 2003, s26

⁵⁶ Storbritannien, Ministry of Defence, *Kosovo: Lessons from the crisis*, publ. juni 2002, kapitel 3

⁵⁷ Storbritannien, Ministry of Defence, *Kosovo: Lessons from the crisis*, publ. juni 2002, kapitel 5

genererade snabba och synliga infrastrukturförbättringar (har tidigare tagits upp i stycket om ”force protection” i avsnitt 3.2) är typiskt en sådan aktivitet. ”Force protection” är ett syfte, men man kan också se det som en humanitär insats eller rent av som ett helt naturligt steg mot det övergripande målet att återskapa stabilitet och ett väl fungerande samhälle.

Britterna säger sig överlag vara nöjda med förberedelserna och genomförandet inom området **hälsa och sjukvård**. Man väljer att lyfta fram det faktum att andelen antraxvaccinerade i snitt låg på 70 % av personalen (högre andel i trupper i frontlinjen). Detta ser man som en stor förbättring jämfört med Gulfkriget 1998 då motsvarande siffra låg på 30 %. Under operationens gång började civila irakier söka medicinsk hjälp hos de brittiska sjukvårdstrupperna. Detta har trupperna varken utrustning eller nödvändig klinisk bredd för att kunna bemöta. Britterna konstaterar att policyn för medicinsk behandling av civila i en konflikt ska ses över, inte minst ska de vinster i form av folklig förankring som kan uppnås beaktas.⁵⁸

3.4 Tekniska erfarenheter

På senare år är det den snabba utvecklingen inom informations- och kommunikationssystem som ligger bakom några av de tydligaste trenderna inom militära operationer, t.ex. precisionsvapen och olika former av avancerade kommunikationslösningar. Expeditions- och koalitionskaraktären på de senaste operationerna gör också att sådant som teknisk systeminteroperabilitet och mängden bepansring har fått en hel del utrymme i erfarenheterna. Teknikutvecklingen har också skett parallellt med en förändring i Västvärldens attityd till krig. Acceptansen för omfattande materiell förstörelse, mänskligt lidande och förluster i människoliv (speciellt på den egna sidan) har minskat drastiskt. Mer resurser läggs därför på t.ex. stärkt personskydd och igenkänningssystem.

Enligt de brittiska källorna⁵⁹ har **kommunikations- och informationssystemen** fungerat klart sämre än förväntat i det senaste Irakkriget. Övergångar och gränssnitt verkar ha trasslat till det. Man har också varit för beroende av externa konsulter för att hantera kritiska system. Australiensiska försvaret upplevde problem med för lite bandbredd.⁶⁰ En intressant siffra i sammanhanget är att 95 % av all bandbredd amerikanerna använde under Irakkriget kom från kommersiella källor.⁶¹

Under Irakkriget har nya system, plattformar, vapen och utrustning använts tillsammans med gamla beprövade. I detta stycke listas några av dessa tillsammans med kommentarer kring hur de har fungerat:

- **Blue Force tracking system** - USA-modeller leasades av Storbritannien.⁶² Enligt Major James Harrison på NBF-konferensen i juni 2004⁶³ fungerade de mycket bra, men tyvärr var de inte interoperabla med övriga brittiska system.

⁵⁸ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s55

⁵⁹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s10

⁶⁰ Australien, Ministry of Defence, *The War in Iraq - ADF Operations in the Middle East in 2003*, publ. 23 feb 2004, s12

⁶¹ Föreläsning ”Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace”, Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

⁶² Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - First Reflections*, publ. juli 2003, s25

⁶³ Network Centric Warfare Europe 2004, Stockholm, 1-3 juni 2004 (IQPC)

- **UK Bowman Personal Role Radio** – på taktisk nivå användes den framgångsrikt för att stödja effektiv C2 på grupp- och plutonnivå.⁶⁴
- **Lättare spaningsfordon** – tillhandahöll värdefull spaningsförmåga. Dessa fordon visade sig även användbara i stabiliseringsfasen.⁶⁵
- **Combat Body Armour** (förbättrad) – visade sig effektivt minska antalet sårade och dödade. Britterna överväger om den ska komma att ingå i standardutrustningen.⁶⁶ En Dstl-analys menar att antalet dödade av skador i överkroppen reduceras med minst 50 % och antalet dödade i strid generellt minskar med mer än 20 % vid användning av kroppsskydd.⁶⁷
- **Night vision equipment** – ökar effektiviteten och säkerheten, inte bara på slagfältet utan även inom logistikdelarna.⁶⁸
- **Tomahawk** missiler – demonstrerade återigen sin kapacitet som långräckviddigt vapen för att skapa taktisk, operativ och strategisk effekt.⁶⁹
- The new **RAF Storm Shadow stand-off precision missile** – visade hög träffsäkerhet.⁷⁰
- **Multi-role aircraft** (Tornado GR4 och Harrier GR7) – värdet av multi-role visade sig stort då det möjliggjorde en smidig anpassning till behov som förändrades under operationens gång.⁷¹
- **Unmanned Air Vehicles (UAVer)** – visade att de kommer att spela en nyckelroll i framtida gemensamma strider. De erbjöd mångsidig funktionalitet inom både övervakning och spaning samt som offensiv plattform.⁷² Australiens erfarenheter av UAVer som en “force multiplier” understryker detta ytterligare.⁷³
- **SA80**⁷⁴ – har fungerat bra.⁷⁵
- **P-3 direct video downlink** – var en kritisk resurs för bl.a. specialförband.⁷⁶
- Flygvapnets **”Distributed Ground System”** – användes framgångsrikt.⁷⁷
- **Patriot** – fungerade mycket väl mot ballistiska missiler men var mindre framgångsrik i bekämpningen av kryssningsmissiler.⁷⁸

Erfarenheterna från Kosovo baseras på en operation med i huvudsak flyginsatser som i många fall fick genomföras under ogynnsamma väder- och terrängförhållanden. De efterfrågade tekniska förbättringarna syftar naturligtvis till att kunna agera mer effektivt under just sådana förhållanden:

⁶⁴ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s8

⁶⁵ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s21

⁶⁶ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s21

⁶⁷ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s23

⁶⁸ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s23

⁶⁹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s27

⁷⁰ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s27

⁷¹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s30

⁷² Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s29

⁷³ Australien, Ministry of Defence, *The War in Iraq – ADF Operations in the Middle East in 2003*, publ. 23 feb 2004, s19

⁷⁴ Brittiska handeldvapen

⁷⁵ Storbritannien, House of Commons Defence Committee, *Lessons of Iraq: Government Response to the Committee's Third Report of Session 2003-04*, publ. 8 juni 2004, s30

⁷⁶ Föreläsning “Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace”, Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

⁷⁷ Föreläsning “Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace”, Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

⁷⁸ Föreläsning “Operation Iraqi Freedom: Decisive War – Uncertain Peace”, Dr Walt Perry och John Gordon, RAND, på FHS 20041207

- Förbättrade förutsättningar för satellit- och datakommunikation.⁷⁹
- “Precision joint all-weather”-attackförmåga mot både fasta och rörliga markmål.⁸⁰
- Förbättrade möjligheter till informationsinsamling, övervakning och spaning samt förmåga att sprida information till dem som behöver den.⁸¹

På många områden var det också tydligt att de europeiska allierade fick lita till USAs förmåga och resurser, t.ex. avseende **lufttankning och telekrigföring**.⁸² Förbättringar inom flera av dessa områden finns med som mål i europeiska samarbetsprojekt⁸³.

Betydelsen av transportkapacitet (“strategic lift”) i expeditionsoperationer tas upp i logistikavsnittet 3.2. En faktor som är nära sammankopplad med detta är graden av **bepansring**. Då tunga förband är dyra och besvärliga att flytta längre sträckor har utvecklingen gått mot allt lättare insatsförband, men det är möjligt att amerikanernas senaste erfarenheter från Irak redan har vänt den trenden. I våras publicerades Newsweek-artikeln ”The Human Cost”⁸⁴ där man hänvisar till en inofficiell studie som hävdar att upp till en fjärdedel av de amerikanska förlusterna i Irak inte hade behövt inträffa om deras fordon hade haft mer pansar. Man tar också upp exempel på hur trupperna själva försöker öka skyddet på sina fordon genom att ”skruva på” egen extrapansar. En indikation på att avvägningen mellan skydd och strategisk rörlighet har fått extra fokus är att amerikanska armen har senarelagt lanseringen av sin ”Future Combat System vehicle” med upp till fyra år just med hänvisning till problemet att balansera behovet av skyddssystem och den maxvikt på 18 ton som är satt just med tanke på att den ska kunna transporteras med en C-130 Hercules.⁸⁵

3.5 Erfarenheter inom fyra fokusområden

Fyra områden av speciellt intresse har valts ut för en mer utförlig beskrivning – effektbaserade operationer, informationsoperationer, koalitionerfarenheter och militära operationer i urban terräng. För att kunna ge en mer sammanhållen beskrivning av respektive område frångås Howards modell i det här avsnittet.

3.5.1 Effektbaserade operationer (EBO)

Begreppet effektbaserade operationer har seglat upp som ”det nya heta” som ska, om inte revolutionera krigskonst och konflikthantering, åtminstone föra utvecklingen ett rejält steg framåt. Som med alla nya abstrakta begrepp har förespråkare och belackare tillskyndat och debatten om vad EBO innefattar och vad det innebär pågår som bäst. Bakgrunden beskrivs och en mer djuplodande analys av begreppet görs i rapporten *Effektbaserade operationer – en analys*⁸⁶.

I dokumentationen kring erfarenheterna från de senaste konflikterna har begreppet EBO börjat användas mer och mer frekvent, men även här är det tydligt att begreppet används delvis olika beroende på om man är t.ex. militär eller politiker. Militärer tenderar att

⁷⁹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Kosovo: Lessons from the crisis*, publ. juni 2002, kapitel 7, 8

⁸⁰ Storbritannien, Ministry of Defence, *Kosovo: Lessons from the crisis*, publ. juni 2002, kapitel 7

⁸¹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Kosovo: Lessons from the crisis*, publ. juni 2002, kapitel 7

⁸² Storbritannien, Ministry of Defence, *Kosovo: Lessons from the crisis*, publ. juni 2002, kapitel 7

⁸³ Storbritannien, Ministry of Defence, *Kosovo: Lessons from the crisis*, publ. juni 2002, kapitel 7

⁸⁴ Liu, Melinda, John Barry och Michael Hirsh (3 maj 2004), *The Human Cost*, s18-22, Newsweek

⁸⁵ Kucera, Joshua (28 juli 2004), *FCS ground vehicles delayed*, Jane’s Defence Weekly, , s5

⁸⁶ Kindvall, G., Effektbaserade operationer - en analys (preliminär titel), FOI-R--1454--SE, december 2004.

använda EBO kopplat till konkreta stridshandlingar och politiker mer på ett övergripande plan, t.ex. vid kombination av olika typer av åtgärder såsom militära, ekonomiska, humanitära osv. Tilläggas kan också att begreppet används betydligt mer frekvent i de tillgängliga brittiska källorna än i de amerikanska.

Från den militära sidan ligger mycket av erfarenhetskommentarerna om EBO kopplade till målidentifiering i planeringsfasen, s.k. Effects-Based Targeting, samverkan mellan marktrupper/specialtrupper och flyg samt precisionsvapen. På de här områdena verkar erfarenheterna överlag vara positiva och man konstaterar att utvecklingen har gått framåt även om det finns mycket kvar att göra. Irak-operationen har bekräftat trenden mot en allt större andel precisionsvapen. Enligt John Gordon, RAND, har andelen precisionsvapen stigit från 6 % i Gulfkriget 1991 och 50 % i Kosovo 1999 till 85 % under operationerna i Afghanistan 2001 och Irak.⁸⁷ För de brittiska styrkorna skiljer sig siffrorna något (18 % i Gulf'91, 25 % i Kosovo'99, 85 % i Irak'03)⁸⁸, men den tydliga trenden är densamma. Precisionsvapen medför mycket exakta målval och det ger möjligheter att undvika förstörelse och skador som inte bidrar till de önskade effekterna. Paradoxen blir dock att under sådana förutsättningar kan konsekvenserna och de negativa effekterna bli ännu större om man missar det faktiska målet.

Men man menar också att det är viktigt att inte bara se till vapenprecision utan till effektprecision i stort och baserat på det blir kraven på förmåga till uppföljning och utvärdering större än de varit tidigare.⁸⁹ Förbättrad BDA (Battle Damage Assessment) är ett ständigt återkommande önskemål och det nämns i princip i all erfarenhetsdokumentation som används som källor i denna rapport. Erfarenheten är att behovet av underrättelser blir allt större och att EBO kräver förbättrade och mer exakta utvärderingsmetoder.⁹⁰ De amerikanska erfarenheterna under Irakkriget 2003 är att BDA inte har fungerat tillfredsställande. Oftast därför att det har prioriterats ner men också p.g.a. tekniska problem som t.ex. serverkrascher.⁹¹

Här finns också en stark koppling, eller överlapp skulle man kunna säga, mellan informationsoperationer och effektbaserade operationer. Informationsoperationer kan i sig själva vara en del av effektbaserade operationer, men de spelar också en viktig roll för att generera underlag till både planering och uppföljning av en effektbaserad operation.

Från politiskt håll (brittiska försvarskommittén) omnämns det som ett exempel på EBO-framgång att redan en vecka efter det att engelsmännen hade fått kontroll över Basra fanns gemensamma UK/Irak-patruller på stadens gator.⁹² Bristfälliga språkkunskaper hos trupperna samt ett underskott på tolkar begränsade kommunikationen med lokalbefolkningen och försvårade den typen av arbete som för engelsmännen länge har

⁸⁷ Föreläsning "US Experiences of the Afghanistan", John Gordon, RAND, på FOI 20031211

⁸⁸ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s29

⁸⁹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s13

⁹⁰ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s12

⁹¹ Föreläsning "Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace", Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

⁹² Storbritannien, House of Commons Defence Committee, *Lessons of Iraq: Government Response to the Committee's Third Report of Session 2003-04*, s 19

gått under benämningen ”hearts and minds”. MoD omnämner detta som ett område som måste förbättras för att man effektivt ska kunna arbeta med EBO.⁹³

Det konstateras också på typiskt torrt brittiskt vis från försvarskommittén att ”*As the post-conflict stage in Iraq has shown, a great deal more is required to achieve the objectives of an **effects-based operation**, than advanced military technologies in the hands of numerically small forces.*”⁹⁴

Ett intressant brittiskt initiativ är att man på politisk nivå har försökt skapa bättre förutsättningar för ”effects-based thinking” och koordinerat stöd till effektbaserade operationer genom att inrätta s.k. Conflict Prevention Pools⁹⁵. Poolerna – en med fokus på Afrika och en Global - inrättades 2001 för att poola resurser och effektivisera arbetet med konflikthanteringsinitiativ som spänner över flera departement (Commonwealth Office, FCO, Ministry of Defence, MoD, and Department for International Development, DFID) och utvärderingarna hittills är mycket positiva.

3.5.2 Informationsoperationer (IO)

Informationsoperationer är ytterligare ett område som har växt i betydelse i takt med att tekniken har skapat nya möjligheter. Området i sig är relativt omfattande och inkluderar både tekniska delar som telekrig och dator- och nätverksoperationer, men också ”mjukare” icke-fysiska delar som psykologiska operationer och informationskampanjer. Mycket av IO-aktiviteterna är hemliga och mycket få erfarenheter redovisas öppet. De uppenbara undantagen är just sådana aktiviteter som involverar massmedia eller som går att följa även för utomstående.

De IO-komponenter som har uppmärksammats mest i de senaste årens konflikter är kopplingen till media, t.ex. ”inbäddade journalister”, och psykologiska operationer i form av informationskampanjer riktade mot befolkningen och motståndarens militära trupper. De erfarenheter som redovisas relaterar ofta till dessa områden.

En erfarenhet som verkar vara ett stående inslag i utvärderingar och kommentarer är att IO-arbetet ska påbörjas tidigare än vad som gjorts. Den brittiska försvarskommittén hänvisar till att redan under Kosovo-operationen såg man att informationsoperationerna skulle ha påbörjats tidigare. Trots det upprepar man misstaget under Irakkriget då man avvaktar resultatet av de diplomatiska förhandlingarna istället för att försöka uppnå synergier med dessa. Det brittiska försvarsdepartementet instämmer i detta och understryker att IO är en viktig del i de framväxande koncepten kring effektbaserade operationer.⁹⁶ Samtidigt är det naturligtvis en komplicerad uppgift att balansera behovet av att starta informationskampanjer i god tid med politiska och legala begränsningar. Från politiskt håll vill man inte skicka signaler om upptrappning så länge man hoppas att diplomatin ska kunna lösa problemet.

⁹³ Storbritannien, House of Commons Defence Committee, *Lessons of Iraq: Government Response to the Committee's Third Report of Session 2003-04*, s 46

⁹⁴ Storbritannien, House of Commons, Defence Committee, *Defence white Paper, Fifth Report of Session 2003-2004*, publ. 1 juni 2004, s 10

⁹⁵ Mer information om ”The Global Conflict Prevention Pool” återfinns på http://www.mod.uk/linked_files/issues/gcpp/gcpp.pdf. Information om en uppföljning som gjorts av initiativet efter två år återfinns på <http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/ConflictPreventionPoolEvaluationResponse.pdf>.

⁹⁶ Storbritannien, Defence Committee, HC 635 (2003-04), *Third Report of 2003-04, Lessons of Iraq*, p. 49

Mediahantering är en viktig aspekt. T.ex. verkade ca 700 inbäddade journalister med koalitionsstrupperna under det senaste Irakkriget.⁹⁷ Detta ställer naturligtvis krav på försvarsmakten, men det är ett bra sätt att skapa insyn i verksamheten för dem som i förlängningen är uppdragsgivare, dvs folket. Medias roll är och kommer att förbli viktig och något man måste förhålla sig till.

Konceptet med inbäddade journalister verkar på det stora hela betraktas som framgångsrikt.⁹⁸ Samtliga inblandade – politikerna, militären, media och allmänheten - verkar överlag tycka att det har fungerat bra med inbäddade journalister. För militären innebar det bra PR och möjlighet att bemöta irakisk propaganda; media var i sin tur nöjd med tillgången på information; allmänheten påstås vara positiv till kvaliteten på reportage även om frågan har lyfts om hur inbäddade journalister kan förbli objektiva; för marktrupperna medförde det både bättre underrättelser och förbättrad moral.⁹⁹ Uppföljningar har visat att 90 % av det tryckta materialet som inbäddade journalister producerade var antingen positivt eller neutralt till sin karaktär.¹⁰⁰ Den intressanta frågan har dock ställts om vad som skulle ha hänt om trupperna hade varit mindre framgångsrika?

Problem som har uppmärksammats är att av förklarliga skäl saknade rapporterna från de inbäddade journalisterna mer övergripande information och analyser på mer strategisk nivå. Det var också för få inbäddade journalister från internationella och regionala medieorganisationer, främst arabiska, vilket gjorde att man inte nådde ut till viktiga målgrupper. En annan viktig lärdom är att planera för övergångsperioden efter den första konfliktfasen. Efter det att striderna formellt hade upphört åkte de flesta inbäddade journalisterna hem och det uppstod ett vakuum där militären fick svårt att möta medias krav på information.¹⁰¹

IO-aktiviteterna i form av informationskampanjer riktade mot befolkning och militära trupper på den irakiska sidan har haft varierande framgång under det två Irakkrigen. Psykologiska operationer med flygblad daterar tillbaka till Första världskriget, men insatserna fick stor uppmärksamhet framförallt under det första Irakkriget. Även under det senaste kriget satsades mycket resurser och ca 40 miljoner flygblad spreds under den första konfliktfasen då väpnade strider pågick. Genomslaget verkar dock ha blivit mindre i det andra Irakkriget än i det första.¹⁰² Överraskningsmomentet var borta, militären hade infört hårda bestraffningar (dödsstraff) för dem som påträffades med flygblad på sig och det är möjligt att civilbefolkningen hade kvar en viss skepsis till koalitionsstrupperna sedan tillbakadragandet efter det första kriget. Britterna hävdar dock att man nådde de uppsatta målen, dvs. att åstadkomma beteendeförändringar i linje med budskapen ”stanna hemma”, ”sluta slåss” osv. Under den pågående stabiliseringsfasen har man dock varit mindre framgångsrik. Målet är i detta läge mindre tydligt i

⁹⁷ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq – First Reflections*, publ. juli 2003, s18

⁹⁸ Storbritannien, House of Commons Defence Committee, *Lessons of Iraq: Government Response to the Committee's Third Report of Session 2003-04*, publ. 8 juni 2004

⁹⁹ Föreläsning "Operation Iraqi Freedom: Decisive War – Uncertain Peace", Dr Walt Perry och John Gordon, RAND, på FHS 20041207

¹⁰⁰ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s59

¹⁰¹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s59

¹⁰² Föreläsning, "Erfarenheter från Irak II", Johan Hederstedt, fd ÖB, på FOI 20041020

kombination med att önskade förändringar är attitydförändringar och sådana är svårare och tar längre tid att åstadkomma än direkta beteendeförändringar.¹⁰³

Om man tittar på den militära hanteringen av IO i en operations olika faser – öppen konflikt, stabilisering och konsolidering – framträder en del skillnader mellan idealt och faktiskt upplägg. Erfarenheten visar att det faktiska upplägget oftast blir att i konfliktfasen då budskapen är relativt enkla, t.ex. ”stanna hemma”, ”lämna in era vapen”, ”vi vill er väl”, och målgrupperna är tydliga och med enklare behov, är det den mest erfarna och kompetenta IO-personalen som arbetar. I de efterföljande faserna då budskapen efterhand nyanseras och målgrupperna är mer sammansatta och mer krävande, är det ofta mindre fokus på IO och mindre erfaren personal som får ansvar för hanteringen. Det bästa hade varit en jämnare fördelning av kompetens och erfarenheter.¹⁰⁴

En annan intressant frågeställning som lyfts fram är att i stabiliserings- och konsolideringsfasen bör ett ökat ansvar för delar av informationsflödet tas av icke-militära spelare, t.ex. NGOer som är verksamma i området. Frågan är hur övergången bör skötas? Idag ser inte militären att det finns en fungerande motpart att lämna över till och eftersom man anser att IO är viktigt fortsätter man IO-arbetet även i de senare faserna även om det inte är den situation man vill ha.¹⁰⁵

Knäckfrågan som verkar återstå är hur man effektivt mäter resultatet av IO. Alla verkar vara ense om att det är mycket svårt, speciellt när det gäller de icke-fysiska delarna. I Irak användes t.ex. intervjuer och enkäter, men hur gör man det i en rent fientlig miljö? Hur följer man upp vilseledning? I Irak verkar det dessutom som att det helt enkelt gick för snabbt i vissa skeden för att man skulle hinna samla information, analysera och justera planer. RANDs rekommendationer går enkelt ut på att man bör satsa mer på utveckling av ”Measures of Effectiveness” (MOE) och att underrättelseresurser ska avdelas med fokus på uppföljning av IO-aktiviteter.

Avslutningsvis verkar Internet ha slagit igenom som viktig informationskanal gentemot hemmaopinionen. Försvarsmakterna i flera av länderna¹⁰⁶ som deltar i koalitionen i det senaste Irakkriget använder Internet för att kommunicera med allmänheten och sprida information kring operationen. Den brittiska hemsidan¹⁰⁷ hade i december 2003 haft mer än 1,3 miljoner besökare.¹⁰⁸

3.5.3 Koalitioner

Erfarenheterna av att verka i koalitioner under delvis nya förutsättningar är av stort intresse för Sverige då det finns en uttalad ambition att vi ska vara en aktiv deltagare i framtida internationella insatser både i FNs och i EUs regi. Sverige har en lång tradition av att delta i FN-insatser. Historiskt sett har det dock med något undantag mest rört sig om observatörsuppdrag och olika typer av humanitära och fredsbevarande operationer.

¹⁰³ Föreläsning, Major Simon Bergman, UK MoD, Information Operations Europe 2004, Malvern, 22-24 juni 2004 (IQPC)

¹⁰⁴ Föreläsning, Nigel Jones, QinetiQ, Information Operations Europe 2004, Malvern, 22-24 juni 2004 (IQPC)

¹⁰⁵ Föreläsning, Nigel Jones, QinetiQ, Information Operations Europe 2004, Malvern, 22-24 juni 2004 (IQPC)

¹⁰⁶ USA, Storbritannien, Tjeckien, Litauen, Italien och Nederländerna

¹⁰⁷ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operation Telic*, <http://www.operations.mod.uk/telic/>

¹⁰⁸ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s58

Det senaste årtiondets operationer på Balkan har givit Sverige erfarenheter av de nya förutsättningarna. Och nu väljer FN att även initiera operationer av fredsframtvängande karaktär och EU har ambitionen att etablera en mer offensiv förmåga.

Baserat på erfarenheterna från den senaste Irakkonflikten framförs ett antal områden som viktiga för att få en koalition att fungera. Interoperabilitet är ett nyckelord som ofta används och det är ytterligare ett begrepp som kan inbegripa flera olika saker - teknik, doktrin, planering, procedurer, informationsutbyte. Det är mycket som ska fungera tillsammans eller åtminstone inte motverka varann när olika försvarsmakter gör gemensam sak. Britterna konstaterar att under en överskådlig framtid kommer alla större eller mellanstora brittiska insatser ske inom ramen för en USA-ledd/-stödd koalition. De har här en viktig poäng när det pekar på att de inte har möjlighet att matcha USAs förmågor eller numerärer, men att de kan uppnå interoperabilitet genom att se till att de egna styrkorna kan fungera effektivt tillsammans med amerikanska, skapa en form av interoperabelt ”gränssnitt”.¹⁰⁹

Inflytande och delaktighet kommer inte automatiskt i koalitioner, speciellt inte om det finns en stor dominerande aktör på det sättet som USA är i den aktuella ”coalition of the willing” i Irak. Storbritanniens erfarenhet är dock att de hade rimligt inflytande och god information i planeringsfasen. Detta tack vare de nära arbetsrelationer och personalutbyte som sker på reguljär basis för både civila och militära på olika nivåer mellan USA och Storbritannien.¹¹⁰ Man konstaterar också att regelbunden övning och ”korsbefruktning” samt informationsutbyte med USAs trupper krävs för att interoperabilitet ska kunna uppnås när brittiska trupper deltar i USA-ledda/-stödda koalitioner.¹¹¹ Även från amerikansk sida konstaterar man att ett flitigt utnyttjande av samverkansofficerare (liaison officers) bidrog mycket till ett smidigare samarbete på samtliga nivåer under det senaste Irakkriget.¹¹²

Behovet av smidigare informationsutbyte mellan lednings- och informationssystem uppmärksammas av Australien.¹¹³ Men problemet är inte enbart en teknisk fråga. Under Irakkriget exkluderades koalitionspartners från att få ta del av amerikanska underrättelser vilket erfarenheten entydigt visar försvårade operationen.¹¹⁴

Ett område där teknisk interoperabilitet är mycket viktig i koalitioner är ”Combat identification (Combat ID) concept”, ett igenkänningssystem. Som även nämns i avsnittet kring teknikerfarenheter leasade Storbritannien bl.a. modeller av ”US Blue Force Tracking system”. Enligt Major James Harrison på NBF-konferensen i juni 2004¹¹⁵ fungerade de mycket bra trots att man initialt hade en lägre användningsgrad än amerikanerna, troligtvis främst p.g.a. ovana och för lite övning. Systemet var tyvärr inte

¹⁰⁹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s36

¹¹⁰ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s34

¹¹¹ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003, s34

¹¹² Föreläsning ”Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace”, Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

¹¹³ Australien, Ministry of Defence, *The War in Iraq – ADF Operations in the Middle East in 2003*, publ. 23 feb 2004, s14.

¹¹⁴ Föreläsning ”Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace”, Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

¹¹⁵ Network Centric Warfare Europe 2004, Stockholm, 1-3 juni 2004 (IQPC)

interoperabelt med övriga brittiska system och Storbritannien väljer nu att försöka få in motsvarande funktionalitet i BOWMAN.^{116, 117}

Avslutningsvis kan man konstatera att det pratas mycket om teknisk interoperabilitet mellan trupper från olika länder, men när de som faktiskt har deltagit i multinationella operationer får komma till tals är det inte tekniken som upplevs som den stora utmaningen. Teknik ses mest som ett problem som ”enkelt” löses med pengar. Istället är det språkförbistring, skillnader i doktriner och arbetssätt och naturligtvis det svåraste av allt, lojalitet och förtroende, som är den verkliga utmaningen.

3.5.4 Militära operationer i urban terräng (MOUT)

I dagsläget är Israel och Ryssland de länder med mest omfattande erfarenhet av militära operationer i urban terräng (MOUT), även om de pågående oroligheterna i Irak gör att USA och dess allierade nu snabbt håller på att bygga upp sin erfarenhetsbank.

Israels sentida MOUT-erfarenheter tar sin början under kriget i Libanon och den därpå följande intifadan då den israeliska försvarsmakten fick erfarenhet av lågintensiv krigföring i urban miljö och utvecklade en rad specialtaktiker för att hålla ner antalet egna förluster och undvika att skada oskyldiga civila. Sedan starten av Al-Aqsa-intifadan i september 2000 och palestiniernas användning av automatvapen har strider i bebyggelse, främst i palestinska städer och flyktingläger, blivit allt vanligare.¹¹⁸

I den omskrivna offensiven ”Operation Defensive Shield” 2002 visade israeliska försvarsmakten prov på ett antal olika stridstaktiker. I Jenin banade man väg för sina trupper med bepansrade bulldozers (delvis ombyggda Caterpillar D9), i Tulkarem och Nablus använde man en s.k. ”svärmningstaktik”¹¹⁹, en av de vanligast förekommande taktikerna vid MOUT. I korthet innebär det att en större mängd små enheter snabbt avancerar i sicksack-mönster och andra till synes slumpmässiga formationer mot stadens centrum, ibland uppbackade av F15- eller F16-plan, eller Apache- eller Cobra-helikoptrar. Kontroll etableras först i stadens centrum och därifrån attackerar man utåt. Enheterna leker en form av kurragömma med försvararna genom att ständigt försvinna för att senare dyka upp på helt andra ställen och attackera från nya håll. Målet är naturligtvis att förvirra motståndarna och på så sätt minska kraften i deras motattacker. För att minimera egna förluster rör sig trupperna i skydd. De kan t.ex. undvika att gå på öppna gator utan istället bana sig väg inomhus genom att slå hål i väggar mellan sammanhängande hus, samtidigt som krypskyttar står positionerade på de omkringliggande taken.^{120,121}

Studier gjorda av amerikanska marinkåren bekräftar Israels egna erfarenheter att de flesta förlusterna i stadsstrid sker när soldater rör sig på gator.¹²²

¹¹⁶ Ett gemensamt digitalt kommunikationssystem för den brittiska försvarsmakten som är under utveckling och implementation.

¹¹⁷ Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq – First Reflections*, publ. juli 2003, s25.

¹¹⁸ Wikipedia, *Israel Defence Forces* (http://en.wikipedia.org/wiki/Israel_Defence_Forces)

¹¹⁹ Wikipedia, *Israel Defence Forces* (http://en.wikipedia.org/wiki/Israel_Defence_Forces)

¹²⁰ Anidjar,Patrick (20030405), *US to use Israeli-style urban warfare in Baghdad: experts*, Agence France Presse (<http://www.globalsecurity.org/org/news/2003/030405-israeli-style-warfare01.htm>)

¹²¹ Henkin,Yagil (3 april 2003), *The Best Way Into Baghdad*, New York Times (<http://www.ourjerusalem.com/opinion/stroy/opinion20030406.html>)

¹²² Henkin,Yagil (3 april 2003), *The Best Way Into Baghdad*, New York Times (<http://www.ourjerusalem.com/opinion/stroy/opinion20030406.html>)

Inför operationen i Irak och speciellt de väntade striderna i Bagdad utbytte USAs marinkår erfarenheter och taktiker för strider i urban miljö med Israels försvarsmakt. Råden de får är minst sagt cyniska men de baseras enligt Israel på dyrköpt erfarenhet. ”Förutsätt att varje gathörn, varje papperskorg, varje bil och varje byggnad är försåtminerade; förutsätt att varje person, oavsett ålder och kön, är en självmordsbombare. Förutsätt att varje kvinna kan vara en förklädd man. Förutsätt att barn kan och kommer att kasta granater, kunna hantera granatkastare och vara beredda att spränga sig själva. Förutsätt att all underrättelseinformation som kommer från fältet är falsk och kan vara en fälla.”¹²³

Men Israel har också mer konkreta doktriner och standardrutiner att dela med sig av, t.ex. hur många soldater som behövs för olika typer av blockader och hur man särskiljer mellan civila och militanta. Det senare dock med brasklappen att det oftast krävs många års erfarenhet och djup kunskap om miljön och kulturen som man rör sig i för att kunna göra det effektivt. Vidare har Israel en 11-punktsinstruktion för hur civila ska behandlas, hur man ska agera gentemot internationella hjälporganisationer osv.¹²⁴

Kärnpunkterna i de taktiker som Israel har delat med sig av till USA och deras allierade är:

- Gå in och ut snabbt, stanna inte – ju längre man stannar desto enklare måltavla blir man.
- Använd ”search and destroy missions” för vapen, byggnader och personer som eftersöks.
- Fånga och förhör så många personer som möjligt och bearbeta och verifiera den nya informationen som fås mot den information som redan finns.
- Agera snabbt innan motståndaren är medveten om din närvaro och dina intentioner.
- Undvik öppna gator så mycket som möjligt.
- Använd bulldozers för att förstöra gömställen – efter det att invånarna har uppmanats att lämna byggnaderna och det har säkerställts att de inte bär vapen eller bomber på sig.
- Använd spaningsrobotar för att söka i områden som inte kan nås av soldater.
- Använd robotar för att söka och desarmera bomber för att spara människoliv.¹²⁵

Israel har dessutom börjat tillämpa hårdare men enligt dem själv effektivare sätt att finna terrorister i palestinska städer och byar. Alla män mellan 15 och 40 tvingas lämna sina hus och inkvarteras i tält där de får mat och sova. Under tiden går israeliska trupper in i deras hem och söker efter kända och efterlysta terrorister.¹²⁶

På det tekniska området ligger Israel långt fram. I första hand har de omfattande erfarenhet av att använda spaningsrobotar och obemannade spaningsflyg, vilket gör det möjligt att följa operationerna i realtid. Israel använder spaningsrobotar för att övervaka

¹²³ Halpern, Micah D. (10 april 2003), *Lessons to be learned*, The United Jerusalem Foundation (<http://www.unitedjerusalem.org/index2.asp?id=278590>)

¹²⁴ The associated press (20031213), *U.S. employs Israel tactics in Iraq* (<http://www.msnbc.msn.com/id/3702655>)

¹²⁵ Halpern, Micah D. (10 april 2003), *Lessons to be learned*, The United Jerusalem Foundation (<http://www.unitedjerusalem.org/index2.asp?id=278590>)

¹²⁶ Halpern, Micah D. (10 april 2003), *Lessons to be learned*, The United Jerusalem Foundation (<http://www.unitedjerusalem.org/index2.asp?id=278590>)

riktade mordattacker, ofta missilattacker från helikopter mot personernas bilar.¹²⁷
 Vidare använder Israel ett nytt system för att upptäcka krypskyttar. Systemet består av en akustisk sensor kopplad till ett maskingevär, alltihop placerat på ett biltak.¹²⁸

Rysslands strider i Groznyj under kriget 1994-96 är ett exempel på en riktigt storskalig MOUT med en tydlig asymmetrisk karaktär. En stor, relativt teknologiskt sofistikerad rysk försvarsmakt ställdes mot en liten, relativt primitiv tjetjensk styrka av irreguljär karaktär – och förlorade. Erfarenheterna från Groznyj befäster en del redan befintlig kunskap om strider i urban miljö men bjuder också på nya insikter. Dåligt ledarskap på lägre nivå, speciellt på underofficersnivå, anges vara den primära orsaken till ryssarnas taktiska misslyckanden i Groznyj. På en högre nivå kunde orsaken till de svaga ryska insatserna härledas till brist på övning i grundläggande militära färdigheter. Det ryska infanteriet hade inte övat tillräckligt på operationer i mörker, och dessutom saknade de mörkerutrustning. En överdriven och bitvis okontrollerad användning av eldkraft kombinerat med en total avsaknad av hänsyn till resulterande skador på människor och infrastruktur bidrog inte heller.¹²⁹

Tyvärr finns det fortfarande väldigt lite publicerat material om de amerikanska erfarenheterna från Irak. I avsnitt 3.2 har nyttan av tyngre pansarfordon vid urbana operationer och hur deras höga skyddsgrad kan kompensera för en bristfällig lägesuppfattning lyfts fram. Exempel på psykologiska operationer som fungerat väl i urbana operationer är uppspelningar av ljudet från stridsvagnar/Bradleys under förflyttning som har skrämmt och förvirrat fienden.¹³⁰ Relativt stark kritik mot USAs genomförande av urbana operationer framförs i en artikel om MOUT på GlobalSecurity.orgs hemsida. I artikeln¹³¹ tar man bl.a. upp att enheter saknar fokus i sitt användande av taktik, teknik och rutiner för allsidigt sammansatta stridsgrupper och CAS för MOUT, befäl på alla nivåer har problem med Rules of Engagement (ROE) och proportionalitet, C2-noder placeras ut på ett icke-optimalt sätt, mm.

¹²⁷ The associated press (20031213), *U.S. employs Israel tactics in Iraq*
<http://www.msnbc.msn.com/id/3702655>

¹²⁸ Berglund, L., Åsa Waern, *Rapport från konferens Urban Krigföring 2004-01-21 - - 22*, FOI-R—1189—SE, mars 2004, föreläsning “*Urban Operations in Israel*”, Shlomo Dagan, Head of Infantry and Paratroopers Doctrine, IDF, s14-15

¹²⁹ GlobalSecurity.org (last modified 20041108), *Military Operations on Urban Terrain (MOUT)*,
<http://www.globalsecurity.org/military/ops/mout.htm>

¹³⁰ OH-presentation förmedlad av RAND, Wallace Brief, 5. Armékåren – *The Road to “Victory!” in Operation Iraqi Freedom*

¹³¹ GlobalSecurity.org (last modified 20041108), *Military Operations on Urban Terrain (MOUT)*,
<http://www.globalsecurity.org/military/ops/mout.htm>

4 Slutsatser

4.1 Inledning

Som tidigare konstaterats är erfarenheter inhämtade under faktiska konflikter en av de starkaste drivkrafterna till doktrinutveckling. Och har man begränsat med egna erfarenheter som Sverige är det bästa att lära av andra. Dock måste man ta hänsyn till sin egenart och den kontext som operationer har genomförts i. I inledningen till kapitel 3 citeras både amerikanska och brittiska källor som understryker att detta är extra viktigt att komma ihåg när man tittar på erfarenheterna från det senaste Irakkriget då obalansen i styrkeförhållanden var monumental. Men trots detta visar analysen av erfarenheterna att en hel del intressanta utvecklingstrender bekräftas och att det finns gott om lärdomar som är värda att reflektera över även för Sveriges Försvarsmakt.

Försvarsmaktens ökade fokus på internationella insatser gör att flera av de generella trenderna som har blivit än mer tydliga under de senaste årens större militära operationer är högst relevanta att titta närmare på. De internationella militära operationerna har en utpräglad expeditjonskaraktär och de genomförs ofta långt hemifrån i områden som klimatmässigt och kulturellt skiljer sig mycket från hemmiljön. Oavsett om operationerna är ledda av FN, NATO, EU eller en tillfällig koalition förväntas deltagande nationer kunna samverka med övriga aktörer. Konflikterna tenderar att hålla sig i kustzoner och den urbana miljö där 70 % av jordens befolkning bor och lever och de är ofta komplexa till sin karaktär med en konfliktnivå som varierar över tiden. Dessutom har de ofta en tydlig asymmetri på flera plan, inte minst på det tekniska. Allt detta är tydliga trender som styr vilka erfarenhetsområden som bedöms som mest relevanta från svensk synvinkel.

4.2 Lärdomar för Sverige

Expeditionskaraktären => snabbhet och ökad flexibilitet => ”snabbupphandlingsprocess”, strategisk transport, försörjningssystem och logistikbaser

Expeditionskaraktären ställer stora krav på snabbhet och ökad flexibilitet vad gäller möjliga verksamhetsområden. Med den svenska fokuseringen på internationella insatser och trenden att operationsområdena flyttas längre och längre bort, geografiskt såväl som klimatmässigt och kulturellt, omöjliggörs en modell där hög beredskap uppnås genom förrådshållning av materiel. I framtiden måste även vi kunna få fram missionsspecifik utrustning betydligt smidigare och snabbare än idag. Erfarenheterna av engelsmännens ”snabbupphandlingsprocess” (UOR-process) är med andra ord mycket intressanta. Inte minst hur de i den processen även tar hand om utbildningsbehoven. Sammanfattningsvis bör Sverige så snart som möjligt utveckla och införa en egen ”snabbupphandlingsprocess” med samma syfte som britternas.

En annan central del vid expeditjonsinsatser är strategisk transport. Ett litet land som Sverige har inte möjlighet att hålla sig med en egen omfattande transportkapacitet. Men behoven måste ändå kunna tillgodoses och därför är det viktigt att hitta andra lösningar i

form av samarbeten som SALIS¹³² eller någon form av leasing. De utredningar som pågår kring svenska lösningar för strategisk transportförmåga bör fortsätta och så snart som möjligt bör koncept väljas. När trupperna sedan väl är på plats är försörjningssystemet med logistikbaser av olika karaktär viktigt. Och här är försöken med s.k. sea basing¹³³ en intressant utvecklingstrend även om det också är något som kräver väldigt stora resurser. Sea basing är något som i dagsläget ligger långt utanför svenska budgetramar, men för vår del är det intressant att följa utvecklingen för att längre fram eventuellt kunna utnyttja andra koalitionspartners baser alternativt utveckla egna koncept i samma anda.

Koalitioner => doktrinär och teknisk interoperabilitet => kontinuerligt personalutbyte, samverkansofficerare, internationella övningar

Samverkan i någon form av koalition kommer med största sannolikhet att vara genomgående för alla svenska internationella insatser i en överskådlig framtid och det ställer krav på interoperabilitet. Med ett mindre lands begränsade resurser att satsa på militära förmågor vill vi ofta verka tillsammans med mer resursstarka samarbetspartners. Engelsmännen har konstaterat att som koalitionspartner till USA med mycket större resurser kan de inte agera på lika villkor eller erbjuda likvärdiga lösningar, men de kan sträva efter att ha ett fungerande ”gränssnitt” mot USA, så att de ändå kan verka tillsammans. Sverige bör resonera på ett liknande sätt.

Erfarenheterna visar tydligt att koalitionsoperationer ställer stora krav på förmåga till samverkan på flera plan. Teknisk interoperabilitet är det som oftast omnämns, men minst lika viktigt och ofta svårare att uppnå är doktrinär, arbetsprocessmässig och kulturell interoperabilitet. Oavsett vilken som väger tyngst visar erfarenheterna att doktrinär och arbetsprocessmässig interoperabilitet - centralt här är mänskliga relationer, tillit och lojalitet – inte kan ordnas under en oftast tidspressad mobiliseringsfas inför en insats. Det är något som utvecklas och upprätthålls genom kontinuerligt, långsiktigt och metodiskt arbete med personalutbyte, samverkansofficerare och gemensamma övningar. Konkreta exempel på områden som de flesta länder lyfter fram som centrala för möjligheter till framtida samverkan är interoperabilitet avseende skydd av egen trupp, t.ex. via igenkänningssystem, och förmåga att ta emot CAS. Detta är följaktligen områden som bör vara prioriterade i närtid även för Försvarmakten.

För Sverige är frågan av extra vikt då vi idag står utanför NATO där mycket av interoperabilitetsarbetet löses. För att ändå framstå som en attraktiv partner måste Sverige följa med i både den doktrinära, arbetsprocessmässiga och tekniska utvecklingen. För att upprätthålla sådan kompetens och det nödvändiga nätverket krävs just de aktiviteter som omnämns ovan, dvs. kontinuerligt personalutbyte, ett stort antal samverkansofficerare samt frekvent deltagande i internationella övningar. Det är därför viktigt att förvalta redan existerande relationer och samarbeten samtidigt som vi aktivt måste söka utveckla nya. Detta kommer troligtvis att kräva tid och engagemang då många av NATO-länderna prioriterar integrationen av de nya medlemsländerna

¹³² Strategic Air Lift Interim Solution (SALIS), mer information finns på http://www.mod.gov.sk/english/zmluvy/040709memorandum_eng.pdf

¹³³ Se avsnitt 3.1 för en kort förklaring av konceptet

Komplexa konflikter i urban miljö => hantering av flera konfliktnivåer, MOUT => "force protection", förändrad utbildning, praktisk erfarenhet av "3-block-war", allsidigt sammansatta stridsgrupper.

Ytterligare en trend som har blivit tydligare under de senaste åren är att militära operationer spänner över flera nivåer på konfliktskalan "fred => fredsbevarande => fredsframtvängande => krig" och utspelar sig helt eller delvis i en urban miljö. På en övergripande nivå medför det ett ökat fokus på "force protection och för den enskilde soldaten kan det innebära att han/hon ska kunna hantera hela spektrat från humanitär hjälp och fredsbevarande till fullskalig konflikt, s.k. "3-block-war"¹³⁴. Soldaten ska alltså flexibelt kunna växla fram och tillbaka mellan olika beteende och attityder beroende på varje enskild situations konfliktnivå. Det sägs att svenskar är duktiga på att anpassa sitt beteende efter situation, men fram till de senaste åren är det påståendet baserat i huvudsak på rena fredsbevarande operationer. Att möta "3-block-war" ställer stora krav på förmågan till att kunna genomföra enskild soldats strid med korta beslutstider för att sedan snabbt kunna växla till humanitära uppgifter. Detta är något som behöver täckas in i större utsträckning i både grundutbildning och missionsinriktad utbildning. Erfarenheterna från genomförda operationer måste också tas till vara och snabbt inlemmas i utbildning och planering, t.ex. vad gäller materielbehov. Men förutom utbildning och rätt materiel är denna typ av förmåga något som kräver praktisk erfarenhet. Och det är viktigt att personalförsörjningssystemet har tydliga incitament så att så många som möjligt skaffar sig egen praktisk erfarenhet genom utlandsmissioner.

Som tidigare nämnts tenderar konflikter idag att utkämpas i urban miljö där en majoritet av världens befolkning bor och lever. Närtida erfarenheter av militära operationer i urban terräng (MOUT) är följaktligen mycket intressanta. I MOUT återkommer flera erfarenheter som redan nämnts, t.ex. vikten av skydd av egen trupp, förmåga till "3-block-war" och CAS. Utöver detta finns en hel del intressanta erfarenheter kring förbandssammansättning och verkansförmågor som Försvarmakten kan dra nytta av. Förmåga till samverkan med flyg och helikoptrar har visat sig viktigt, men samtidigt har inte CAS kunnat ersätta behovet av eget artilleri då flyget många gånger är ett för långsamt alternativ när det behövs eldunderstöd. Dessutom har stridsvagnar använts mer än väntat. Orsakerna till detta kan delvis spåras till gällande ROE och brist på alternativa vapensystem med graderad verkan, men oavsett detta visar det värdet av att ha förmågan att agera i allsidigt sammansatta stridsgrupper och enklare kunna anpassa taktiken efter situationsbehovet. Det bör alltså vara högintressant för Sverige att fortsätta utvecklingen av allsidigt sammansatta stridsgrupper och deras efterföljare "flexibelt sammansatta insatsstyrkor". Både avseende behovet av olika typer av manöverförband och att redan på taktisk nivå kunna samordna enheter från olika försvarsgrenar.

Teknikutveckling => snabba tempoväxlingar, digitalisering => igenkänningsystem, behovsanpassad information, teknik och organisation

Erfarenheterna från den allt mer digitaliserade krigföringen är också mycket intressanta att reflektera över och fundera på vad de bör innebära för vår egen utveckling av ett nätverksbaserat försvar. Det finns exempel på goda erfarenheter av nätverkslösningar

¹³⁴ Se avsnitt 3.2 för förklaring av begreppet

för t.ex. igenkänning (Blue Force Tracking-system). Men RANDs utredningar har också visat att oöverträffad sensortäckning inte var en garanti för god lägesuppfattning, speciellt inte när kommunikations- och informationssystem fungerade klart sämre än förväntat. Betydelsen av god tillgång på resurser för analys och informationsspridning är än viktigare nu när nätverken möjliggör spridning av allt större informationsmängder kors och tvärs i organisationer samtidigt som tempot i operationerna har skruvats upp. Slutsatsen är att det inte är tekniken som är den avgörande faktorn. Inte ens USA med alla sina teknikresurser lyckas på det här området utan de konstaterar att en s.k. ”digital divide” lätt uppstår mellan de högre och lägre nivåerna p.g.a. olika informationsbehov och krånglande teknik och för långa ledtider för analyser och informationsuppdatering. Det visar sig alltså att de mänskliga resurserna och förmågan är minst lika avgörande som tekniken. För Sverige är det alltså viktigt att framgent säkerställa att utvecklingen av organisation och processer håller samma tempo som teknikutvecklingen och att man undviker en övertro på att ny teknik ensamt ska leverera stora steg i förmågeutvecklingen.

4.3 Avslutning

Listan på intressanta erfarenheter kan göras betydligt längre. De erfarenheter som har lyfts fram i detta kapitel är de som tycks tydligast kopplade till de viktigaste trenderna just nu. Analysen av vilka erfarenheter som är intressanta från ett svenskt perspektiv bör fortsätta och på de områden som bedöms som speciellt viktiga bör analysen fördjupas. Samtidigt är det viktigt att vid någon tidpunkt sätta ner foten och gå från ord till handling. Det intressanta är att besluta om vilka av erfarenheterna som faktiskt ska få driva vår doktrinutveckling och omsättas i verklig förändring. I inledningen omnämns att briterna har börjat göra en distinktion mellan ”lessons identified” och ”lessons learned”. Det kan tyckas vara en enkel lek med ord, men det visar på en viktig förståelse för processen kring lärande och utveckling som är viktig att sprida även i Försvarsmakten.

Bilaga 1 Referenslista

Föreläsningar

Föreläsning ”US Experiences of the Afghanistan”, Dr John Gordon, RAND, på FOI 20031211

Föreläsning “Operation Iraqi Freedom: Rapid Victory, Challenging Peace”, Dr Walt Perry, RAND, på FOI 20040405

Föreläsning, Major Simon Bergman, UK MoD, Information Operations Europe 2004, Malvern, 22-24 juni 2004 (IQPC)

Föreläsning, Nigel Jones, QinetiQ, Information Operations Europe 2004, Malvern, 22-24 juni 2004 (IQPC)

Föreläsning, “Erfarenheter från Irak II”, Johan Hederstedt, fd ÖB, på FOI 20041020

Föreläsning “Operation Iraqi Freedom: Decisive War – Uncertain Peace”, Dr Walt Perry och Dr John Gordon, RAND, på FHS 20041207

Statliga rapporter och pressmeddelanden

Australien, Ministry of Defence, The War in Iraq – ADF Operations in the Middle East in 2003, publ. 23 feb 2004, s10

Storbritannien, Ministry of Defence, *The Strategic Defence Review*, publ. 1998 (<http://www.mod.uk/issues/sdr/index.htm>)

Storbritannien, House of Commons, Defence Committee, *Defence White Paper 2003, Fifth Report of Session 2003-2004*, publ. 1 juni 2004

Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq – First Reflections*, publ. juli 2003

Storbritannien, Ministry of Defence, *Operations in Iraq - Lessons for the Future*, publ. december 2003

Storbritannien, House of Commons Defence Committee, *Lessons of Iraq: Government Response to the Committee’s Third Report of Session 2003-04*, publ. 8 juni 2004

Storbritannien, Ministry of Defence, Kosovo: Lessons from the crisis, publ. 20040223

Storbritannien, Ministry of Defence, Reserves are Ready for Action, pressmeddelande, (http://moddev.dera.gov.uk/news/press/news_press_notice.asp?newsItem_id=395)

Tidningsartiklar

Anidjar,Patrick (20030405), US to use Israeli-style urban warfare in Baghdad: experts, Agence France Presse (<http://www.globalsecurity.org/org/news/2003/030405-israreli-style-warfare01.htm>)

Berglund L., Åsa Waern, *Rapport från konferens Urban Krigföring 2004-01-21- - 22*, FOI-R—1189—SE, mars 2004, föreläsning “Urban Operations in Israel”, Shlomo Dagan, Head of Infantry and Paratroopers Doctrine, IDF, s14-15

Erwin, Sandra I. (januari 2004), *Military Bases at Sea: No Longer Unthinkable*, National Defence Magazine
(http://www.nationaldefensemagazine.org/issues/2004/Jan/Military_Bases.htm)

Halpern, Micah D. (10 april 2003), *Lessons to be learned*, The United Jerusalem Foundation
(<http://www.unitedjerusalem.org/index2.asp?id=278590>)

Henkin, Yagil (3 april 2003), *The Best Way Into Baghdad*, New York Times
(<http://www.ourjerusalem.com/opinion/stroy/opinion20030406.html>)

Kindvall, G., *Effektbaserade operationer - en analys* (preliminär titel), FOI-R--1454--SE, december 2004.

Kucera, Joshua (28 juli 2004), *FCS ground vehicles delayed*, Jane's Defence Weekly, s5

Lambeth, Benjamin S. (2001), *NATO'S Air War For Kosovo: A Strategic and Operational Assessment*, s xxiii, RAND (<http://www.rand.org/publications/MR/MR1365/>)

Liu, Melinda, John Barry och Michael Hirsh (3 maj 2004), *The Human Cost*, s18-22, Newsweek

Nardulli, Bruce R., Walter L. Perry, Bruce Pirnie, John Gordon IV och John G. McGinn (2002), *Disjointed War: Military Operations in Kosovo, 1999*, s xv, RAND
(<http://www.rand.org/publications/MR/MR1406/index.html>)

Widén, Jerker, och Jan Ångström (20 april 2004), *FHS, Seminarieutgåva av kapitel 3 till Militärteorins grunder* (arbetstitel)

Övrigt

Intervju med Chief of Naval Operations, Admiral Vern Clark och Commandant of Marine Corps, General Michael W. Hagee, s12, *Naval Forces* 5/2003

OH-presentation förmedlad av RAND, Wallace Brief, 5. Armékåren – The Road to “Victory!” in Operation Iraqi Freedom

GlobalSecurity.org (last modified 20041108), *Military Operations on Urban Terrain (MOUT)*, (<http://www.globalsecurity.org/military/ops/mout.htm>)

The associated press (20031213), *U.S. employs Israel tactics in Iraq*
(<http://www.msnbc.msn.com/id/3702655>)

Wikipedia, *Israel Defence Forces* (http://en.wikipedia.org/wiki/Israel_Defence_Forces)

